

Козаченко В.В.,

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін

Дніпропетровського університету внутрішніх справ

БУЛІНГ – НОВЕ ПОНЯТТЯ ХУЛІГАНСТВА СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Захист життя та здоров'я прав та свобод людини та громадянина є пріоритетним завданням нашої держави. Це підтверджується статтями Конституції України, зокрема Конституція України від 28.06.1996 р. проголошує життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканність і безпеку як найвищу соціальну цінність (ст. 3), наголошуючи, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню» (ст. 28). Заборона катування людей відповідає вимогам міжнародно-правових актів, на підставі яких кожна держава, в тому числі і Україна, розглядає акти катування як злочини. Це, зокрема, такі основні міжнародно-правові акти як Загальна декларація прав людини (ст. 5) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст. 7), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 3) тощо.

Для запобігання вчиненню неповнолітніми хуліганських діянь, є необхідним розробити заходи щодо протидії даним злочинам. Одним із проявів хуліганства є булінг, який тільки почав знаходити своє відображення у законодавстві України.

Досить часто в реальному житті булінг знаходить свій вияв у вкрай жорстокій формі, з виявом імпульсивності та агресії, наприклад, у масових побиттях, катуваннях, які до того ж знімаються на відео і навіть знаходяться у вільному доступі мережі Інтернет. Головними героями таких відеороликів є діти – булі у вікових межах 11-18 років [1, ст.3].

Однією з найпоширеніших проблем у дитячому середовищі сьогодні є булінг, який прийнято розглядати як небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, що призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили.

Булінг (від англ хуліган. – хуліган, забіяка, насильник) – це психологічний терор, побиття, цькування однієї людини іншою. Булі (або агресор) – це не завжди дитина з неблагополучної сім'ї. За статистикою, часто, булі стають діти з задатками лідера, з хороших сімей, але з "неблагополуччям" в моральній сфері, в розвитку емоційного інтелекту, з підвищеною фізичною активністю і великими претензіями до світу. Свита булі – найближче оточення агресор, яка схвалює його дію. Спостерігачі – діти, які не беруть участі безпосередньо в агресії і цькування, але також нічого не роблять для зміни ситуації. Вони теж отримують серйозну психологічну травму. Найчастіше саме представник цієї групи, переборовши страхи, наважується розповісти про існуючу проблему дорослим. Жертва – дитина, який чимось відрізняється від більшості. Причому єдиний критерій відмінності – "він інший" [2]. Термін «булінг» походить від англійського дієслова to bully – задиратися, знущатися, змушувати погрозами, а також англійського іменника a bully – хуліган, забіяка. Осередком, у якому найбільш яскраво представлений булінг, є школа – місце, де більшість часу проводить середньостатистичний підліток.

Булінг у середовищі неповнолітніх виявляється через різні акти фізичного або психологічного насильства та утисків, пережитих дітьми, з боку інших дітей. Це можуть бути: систематичні глузування, що відображають якісь особливості зовнішнього вигляду або особистості потерпілих; псування їх особистих речей, заштовхування під парту, вимагання грошей; відверті знущання, що принижують почуття людської гідності.

Булінг може сьогодні проявлятися в різних формах. Образи, погрози, неприємні коментарі про зовнішність, національність, фізичні особливості і інші залякування за допомогою слів – це вербальний булінг. Фізичний – часті удари, стусани, підніжки, поштовхи, небажані дотики. Залякування через ізоляцію, наприклад, діти не пускає одного з учнів за обіднім стіл, не дозволяє приєднатися до гри або спільний проект – булінг соціальний. А письмові образи, поширення чуток і неправдивої інформації за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень і постів в соціальних мережах інакше називаються Кібербулінгу.

За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і глузувань: 10 % – регулярно (раз на тиждень і частіше);

55 % – частково піддаються знущанню з боку однокласників; 26 % – батьків вважають своїх дітей жертвами булінгу. У 2017 році в Україні 24% дітей стали жертвами цькування в школах. Про це йдеться в звіті фонду ЮНІСЕФ "Щоденний урок: Зупинити насильство в школах". Згідно з даними звіту, 40% постраждалих дітей нікому не розповідали про цькування в школі. Примітно, що в Україні дівчата частіше відчують психологічний тиск, а хлопчики частіше піддаються фізичному насильству і погрозам. Загалом у світі більше третини школярів у віці від 13 до 15 років стали жертвами булінгу. "Кожен другий учень або учениця у віці від 13 до 15 років – приблизно 150 млн дітей у світі – повідомляють, що піддавалися насильству з боку однолітків в школах або поблизу школи", – відзначили у фонді. Раніше в Міносвіти озвучили страшну цифру – в 2017 році майже 110 тисяч осіб звернулися до психологів через цькування в школах [3].

Необхідно зазначити, що основними причинами поширення булінгу в школах є поведінка дорослих (образи, скандали, конфлікти, осуд, плітки, приниження) яке постійно бачу і переймає діти, а також те, що ситуація цькування часто не сприймається серйозно. Навіть дитина, яка піддається знущанням, вважає, що це явище тимчасове і можна просто потерпіти. А коли все заходить занадто далеко, у нього може не вистачити сил попросити дорослих про допомогу. Якщо кожен випадок агресивної поведінки в сім'ї і в школі буде сприйматися, як трагедія і реагувати на неї будуть швидко і адекватно, швидше за все, кількість подібних випадків зменшиться в рази. Якщо ж на це явище продовжувати закривати очі, "вірус" буде поширюватися в геометричній прогресії [4].

Зараз центри БПД тільки починають надавати інформацію щодо протидії булінгу та його виявлення. Але цькування дітей над дітьми дуже розповсюджене явище у нашій країні. Для цього тільки 02.10.2018р. Верховна Рада України підтримала Законопроект про "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу" №8584 в першому читання. Метою цього закону є визначення на законодавчому рівні явища булінгу, шляхів його протидії, захисту прав дітей, а також інших осіб, які працюють у закладі освіти [2]. Також МОН створило робочу групу, яка має до 1 грудня розробити план протидії булінгу в школі. До 1 грудня робоча група має подати до директорату інклюзивної та позашкільної освіти план заходів, спрямованих на запобігання та протидію цькуванню, порядку реагування на такі випадки, а також програму протидії булінгу та дискримінації для шкіл.

Ми знаходимося на початковому етапі внесення змін до законодавчих актів, які регулюють питання хуліганства серед дітей, а саме: введення понять Освітній омбудсмен, «булінг», про відповідальність за його вчинення. Надання правової безоплатної допомоги по питанню протидію булінгу почалося на початку жовтня 2018р. Сподіваємося, з часом це буде більш регламентовано не тільки на офіційних сайтах міністерств, а й у законодавчому розумінні.

Бібліографічні посилання:

1. Жеброва А.О. Булінг як різновид катувань серед неповнолітніх. URL : <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11>.
2. Просто о сложном: Как защитить ребенка от буллинга. URL : <http://osvitanova.com.ua/posts/1620-prosto-o-slozhnom-kak-zashchytit-rebenka-ot-bullynha>
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу: Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64402
4. Офіційний сайт Довбиської ЗОШ I-III ступенів. URL : <http://www.dovbysh-school.org.ua>